

ORIGINEA CARTIERELOR OARDA DE JOS ȘI PARTOȘ ATESTATE ÎN DOCUMENTE STRĂINE

Prof. IOAN ȘTEFAN HANCIU, Seminarul Teologic Ortodox Alba Iulia

ABSTRACT: *The origin of Oarda de Jos and Partoș neighborhoods, certified in foreign documents. Documentary mention and origin of Oarda de Jos and Partos settlements, certified in foreign documents.*

Keywords: *neighborhood, home, documents, attestation, Oarda, Partoș.*

Prin aceste rânduri intenționăm să atragem atenția celor interesați asupra a două articole publicate, precum și a literaturii folosite, în legătură cu denumirea și atestarea documentară a unor localități aparținătoare municipiului Alba Iulia.

În ziarul de limbă germană *Allgemeindeutsche Zeitung*, cu suplimentul său săptămânal *Karpatenrundschau*, din corpul ziarului, apărut la București în datele de 28 iunie și 23 august 1997, sunt publicate două articole ale Dr. Gerhardt Hochstrasser, cu privire la denumirea și atestarea documentară a localităților Oarda de Jos și Partoș, precum și unele informații în legătură cu alte localități din această regiune. Ele sunt intitulate, în traducere: *Alba Iulia - identitatea localității "villa Zaliz" din 1241 cu Partoș și Alba Iulia și identitatea localității "villa Vratotus" din 1206 cu Uterwardein – Oarda de Jos.*

Pentru întocmirea celor două articole menționate, se folosește ca literatură articolul scris de același autor în "*Revista pentru studiul Transivaniei*", Caiet 1/1995, pag. 78-79: *Este "villa Vratotus" din 1206 actuala Oarda de Jos ?*, precum și unele documente vechi scrise, apărute în Germania, referitoare la istoria coloniștilor germani din Transilvania, ca: "*Documentele istorice germane*" sunt preluate de Dr. Ernst Wagner (Izvoare la istoria sașilor din Transilvania 1191 – 1973, Koin, -Viena 1976) etc.

Cu cât coborâm mai adânc în vremurile îndepărtate ale istoriei, documentele scrise rămase sunt din ce în ce mai puține. Pe măsura trecerii timpului, unele din aceste documente au dispărut (războaie, incendii, inundații), altele s-au deteriorat datorită condițiilor de păstrare etc. Unele din aceste documente scrise sunt generale, localizarea lor în timp și spațiu fiind uneori deficitară, datorită cunoașterii limitate.

Oarda de Jos este o așezare veche, a cărei atestare documentară datează de multe secole. Așezarea ei în imediata apropiere a vechiului oraș Alba Iulia a influențat puternic dezvoltarea ei. Existența puternicului castru roman și a Legiunii a XIII-a Gemina, pe unde trecea vechiul drum roman Napoca-Potaisa-Apulum spre sud, a influențat mult dezvoltarea așezărilor din apropiere. În această perioadă, orașul s-a extins spre sud-vest până la Mureș, pe teritoriul actual al suburbiei Partoș, unde se afla colonia.

În evul mediu, *Partoșul* a deținut un rol important în transportul sării cu plutele pe Mureș până la vărsarea în Tisa, transport ce datează din perioada preungară. Mult timp după perioada romană, mai ales în evul mediu, localitatea Partoș este întâlnită în documentele scrise cu litere latine sub numele de *Portus* din care a derivat numele de Partoș. Tot acum o întâlnim sub diferite denumiri ca: "*villa Salis*" (Satul Sării), *Salzdorf* (Satul Sării), *Salgafen* (Portul

Sării), așezare situată în apropierea localității *Vardia*, *Wardein Unterwadein* (germ.), Oarda de Jos. Coriolan Suciu în valoroasa și documentata sa lucrare: "Dicționar istoric al localităților din Transilvania," din 1967, menționează ca denumiri pentru Oarda de Jos: *Warda* (1290-1291), *Waradia*, *Waradya* (1346), *Varada* (1359), *Varagya* (1515), *Varadgya* (1630), *Varadya* (1735), *Varada din Zsosz* (1850), *Also-Maros-Varadja* (1854), etc.

Subliniem faptul că în evul mediu a existat o singură localitate cu numele de Oarda de Jos, fiind menționată documentar de Coriolan Suciu, abia în prima parte a sec. XVIII (1733), ca *Felsom Arosvaradja* (ung.).

Într-un document foarte important din anul 1206, se menționează faptul că regele Andreas II a donat regiunea izvorul Kozd colonistului Iohannes Latinus, donație care se afla în comitatul Weissenburg (Cetatea Albă - Alba Iulia), pentru care au depus mărturie slujbașii din această Cetate.

Donația a aparținut înainte, prin moștenire, slujbașului Andreas, fiul germanului Martin din satul Vratotus.

Unde era situat acest sat "villa Vratotus" în care a locuit Martin, nu se spune. Probabil într-o localitate din apropierea cetății Weissenburg, de unde au provenit și slujbașii care au depus mărturie când s-a făcut donația.

Dr. Ernst Wagner, în lucrarea menționată anterior, consideră satul Vratotus, ca „un loc necunoscut”. El nu s-a gândit la o identificare a lui *Vratotus* (1026) cu *Frata* (1242) și *Warda* (1290).

Coriolan Suciu transmută satul Vratotus în raionul Rupea, fără să-l identifice cu vreo localitate existentă.

Gerhardt Hochstrasser, autorul articolului, menționează satul Vratotus din perioada 1200, situat la sud de Weissenburg, ca fiind identic cu satul Frata, amintit de Rogerius ca localitate de refugiu din timpul invaziei mongolilor din 1241- 1242.

În încheierea articolului autorul conchide: "nu pot exista dubii nici din punct de vedere filozofic, nici din cel geografic asupra identității satului Vratotus cu Frata-denumire folosită de popor și Marda-denumire ce apare în documente".

BIBLOGRAFIE

1. Hochstrasser, Gerhardt, *Alba Iulia - identitatea localității "villa Zaliz" din 1241 cu Partoș*, în *Allgemeinedeutsche Zeitung*, supl. săptămânal "Karpatenrundschau", 28 iunie 1997.
2. Hochstrasser, Gerhardt, *Alba Iulia și identitatea localității "villa Vratotus" din 1206 cu Uterwardein - Oarda de Jos*, în *Allgemeinedeutsche Zeitung*, supl. săptămânal "Karpatenrundschau", 23 august 1997.
3. Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, Ed. Academiei, 1967.